

М.Л. Гончарова, здобувач

Національний аграрний університет (м. Київ)

**Прогнозування як елемент ефективної системи розвитку
цукробурякового підкомплексу**

На сьогоднішній день практика показала, що існує багато проблем, пов'язаних з розвитком буряківництва, цукрової промисловості і ринку цукру. Складне матеріально-технічне і фінансово-економічне становище у більшості бурякосіючих господарств і на цукрових заводах, порушення інтеграційних зв'язків між ними, недостатня державна підтримка вітчизняних виробників призвели до значної залежності українського ринку цукру від закордонних виробників цукру-сирцю. В результаті цього Україна з традиційного експортера перетворилася в імпортера цукру.

Одна з причин такої ситуації – недоліки в ціноутворенні. У 2001-2004 роках буряківництво в Україні було збитковим. Склалося так, що при затратах на 1 га цукрових буряків, які в 4 рази більші ніж, на посівах зернових або соняшнику, прибуток на одиницю площі у буряківництві відповідно в 11-13 разів менший, рентабельність виробництва на 40-60 пунктів нижча. Така ситуація була зумовлена припиненням державою фінансування з бюджету капітальних вкладень у розвиток матеріально-технічної бази, ресурсного забезпечення цього підкомплексу, невтручанням держави у перебудовні процеси в цій галузі, відходом її від регулювання ринку цукру, виробництва і реалізації цукру.

Вирішення цієї проблеми в сучасних умовах можливе при застосуванні прогнозного підходу, який є важливим інструментом розробки ефективної системи розвитку цукробурякового підкомплексу і створює передумови для індикативного планування.

Прогнозування розвитку цукрової галузі важливе тому, що, по-перше, в період кардинальних економічних перетворень воно підвищує дієвість державної і регіональної політики в галузі цукрового виробництва, по-друге,

може стати базою, за допомогою якої буде налагоджено конструктивне співробітництво між різними сегментами цукробурякового підкомплексу – виробниками насіння і цукрових буряків, науковцями, постачальниками сільськогосподарської техніки, іншими зацікавленими структурами. Взаємодія держави із зазначеними підрозділами буде сприяти формуванню загального бачення перспектив і проблем, що виникають в цукровій галузі, і усуненню протиріч між ними.

Прогнозування дозволяє також вживати превентивні заходи для ефективного функціонування цукробурякового підкомплексу в умовах обмежених трудових, енергетичних та інших природних ресурсів, які використовуються при виробництві цукру.

Результати, отримані при проведенні прогнозування, сприяють подоланню ілюзій швидких масштабних змін в промисловості, глибокому розумінні складності завдань як технічної, так і екологічної безпеки виробництва, які необхідно вирішувати.

Прикладна цінність прогнозування визначається тим, наскільки в ньому відображається зв'язок минулих досягнень з елементами майбутнього розвитку. Це дозволяє на основі аналізу отримати необхідну інформацію для розробки поточних державних заходів, які спрямовані на підвищення ефективності роботи цукробурякового підкомплексу.

На сучасному етапі розробка пріоритетних напрямів розвитку галузі за допомогою прогнозних оцінок може здійснюватися з метою виявлення результатів діяльності цукробурякового підкомплексу в жорстких умовах конкурентної боротьби. Ефективність цієї діяльності залежить від його здатності нарощувати і активно використовувати організаційні, технічні, маркетингові та інші інноваційні можливості.

Цукробуряковий підкомплекс – це складна інтегрована організаційно-економічна система, організаційно-економічною основою якої є інтеграція і концентрація капіталу промислових, переробних, сільськогосподарських, торгових підприємств і фінансового капіталу.

Різноманітні природні, економічні, соціальні і екологічні умови в бурякосіючих регіонах України зумовлюють особливо ретельний підхід до прогнозування розвитку сировинних зон цукрових заводів. Вирішення цього завдання необхідно починати на рівні регіону. Для розвитку ринку виробництва цукрових буряків і цукру ефективним є використання цільових програм, які розробляються на основі довгострокових прогнозів. Такі взаємопов'язані програми забезпечують стійке зростання темпів виробництва цукрових буряків і цукру, їх переробку і реалізацію.

Подальший розвиток бурякосійних зон, удосконалення їх розміщення, а також спеціалізація на виробництві буряків окремих регіонів в перспективі – найважливіші проблеми, від вирішення яких в основному буде залежати динаміка розвитку цукробурякового підкомплексу.

При розробці цільових регіональних програм необхідно враховувати потреби в цукрі не тільки регіонів, які виробляють цукор, але і держави в цілому, а також матеріально-технічні можливості і рівень спеціалізації виробництва окремих регіонів і зон бурякоуцілення.

Розробку цільових програм на регіональному рівні в цукробуряковому підкомплексі доцільно здійснювати таким чином:

1. На першому етапі необхідно створити сприятливі умови виробникам, переробникам та інвесторам для стимулювання їх ефективної участі у вирішенні поставленої проблеми, підготувати нормативно-правову і технологічну базу, а також реалізувати ряд важливих проектів як приклади сучасного підходу та реальні кроки до вирішення проблеми. Складовою частиною заходів мають стати аналітично-оціночні роботи, що визначають державні і регіональні пріоритети, дослідження кон'юнктури ринку щодо сировини та потреб у продукції.

2. На другому етапі необхідне запровадження інноваційно-інвестиційних методів господарювання в підкомплексі, які забезпечать зростання обсягів виробництва продукції, використання відходів як вторинної сировини, зменшення обсягів утворення відходів та негативного впливу їх на навколишнє

природне середовище, подальший розвиток і вдосконалення системи поводження з ними, тиражування найбільш ефективних проектів щодо використання відходів та ресурсозберігаючих технологій.

3. На третьому етапі передбачається широке впровадження маловідходних технологій, перехід до замкнених циклів ресурсоспоживання, а також вироблення нової промислової ідеології, тобто вже на стадії проектування виробництва продукції передбачаються заходи щодо забезпечення утилізації або видалення відходів, які будуть утворені в процесі виробництва та експлуатації продукції.

Основною проблемою прогнозування є забезпечення високих темпів росту продуктивності праці в промисловості. Важливими факторами, які впливають на всі аспекти функціонування цукробурякового підкомплексу є удосконалення системи управління та інтеграційні процеси в структурній перебудові галузі, а також вираховування їх при складанні прогнозів.

Отже, прогнозний підхід потребує аналізу всієї сукупності господарських явищ як в минулому, так і на даний час, а також вірогідності цих подій в майбутньому. Прогнозування повинно бути зосереджене на вивченні та аналізі тенденцій і питань для розробки державних і регіональних заходів (розробка цільових програм) з вирішення ключової проблеми – забезпечення продовольчої незалежності держави у виробництві цукру як стратегічно важливого продукту харчування.

Список літератури.

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України „Про схвалення Концепції Державної цільової програми сільськогосподарської дорадчої діяльності на 2006-2009 роки” від 20 червня 2005 р. N 210-р.
2. О. Шпичак, С. Стасіневич. Скупий платить двічі. Ціни на цукрові буряки недоліки і наслідки. // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 177. – С. 10